



Повірити у майбутнє

Повірити у майбутнє

Історії постраждалих від ґендерно-зумовленого насильства

Всі права захищено © UNFPA 2017

Авторка/Журналістка

Ольга Омелянчук

Фото

Макс Левін

Примітка

Імена героїнь та героїв історій змінено. Фото використані у публікації є ілюстраціями до роботи мобільних бригад UNFPA і не обов'язково відображають героїнь і героїв історій.

Висловлюємо щирю вдячність колегам у Фонді ООН у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні за їх внесок для цієї публікації. Особливо вдячність працівницям і працівникам мобільних бригад UNFPA, партнерам та донорам за допомогу та підтримку в проведенні інтерв'ю із людьми, які пережили гендерно-зумовлене насильство і чії історії висвітлені у цій публікації.

Ця публікація здійснена за підтримки Представництва Фонду Організації Об'єднаних Націй у галузі народонаселення (UNFPA) в Україні, Департаменту з міжнародного розвитку Уряду Великої Британії (DFID - UK), Бюро населення, біженців та міграції Державного департаменту США (BPRM - U.S. Department), але не обов'язково відображає офіційну позицію цих інституцій.



ЗМІСТ

| | |
|---|----|
| 01. Почати спочатку | 4 |
| 02. Разом йти по життю | 8 |
| 03. Щаслива бути врятованою | 10 |
| 04. Чоловічі сльози | 12 |
| 05. Все частіше звертаються жінки, які можуть лише нам розповісти про насилля над собою | 14 |
| 06. Родини-тікачі | 18 |
| 07. Щастя бути разом | 20 |
| 08. Знайти спокій в монастирі | 24 |
| 09. Біль на двох | 26 |
| 10. Повірити у майбутнє | 30 |
| 11. Між СНІДом та життям | 32 |

01.

Історія 17-річної жертви насилля, яка разом із батьком втекла з-під обстрілів, народила у незнайомому місті дитину й змогла почати життя з чистого листа

**ПОЧАТИ
СПОЧАТКУ**



РЯТІВНИК

“Оля приїхала в Ізюм разом зі своїм батьком. Чоловік вирішив вивезти доньку з Донецької області, коли на лінії фронту почалося загострення. Спочатку вони оббивали пороги соціальних центрів, а потім їх прихистили місцеві волонтери”, – продовжує психолог.

За деякий час без вибухів та свисту куль батько з донькою почали вертатися до нормального життя. Дівчина вступила в один із коледжів в Ізюмі, знайшла друзів. Її тато, тим часом, почав потроху працювати, проте, щастя маленької родини було недовгим.

“Батькові дівчини поставили невітшний діагноз – відкрита форма туберкульозу. Лікарі не змогли встановити, де саме він заразився хворобою – на території, невідконтрольній уряду України, чи вже в Ізюмі. Та й це, власне, вже не мало значення – чоловіка направили у диспансер для хворих на туберкульоз. Оля поїхала разом із батьком”, – каже Шаповал.

Жити у тубдиспансері під постійною загрозою підчепити смертельну хворобу Олі було вкрай важко. Із родичів у Харківській області дівчина мала лише батька, а друзі, попри намагання, не могли її повноцінно підтримати.

Єдиний, хто завжди був поруч, – коханий Олі. Він – старший за віком, з місцевих, познайомився з дівчиною через спільних знайомих. Пара деякий час зустрічалася, потім молоді люди почали жити разом.

“Ми вперше побачилися у пологовому будинку. Оля сиділа поруч із вікном й дивилася в нікуди. Руками 17-річна дівчина обіймала вже досить великий живіт – на останньому місяці вагітності вона ще не знала, чи зможе повернутися додому до агресивно налаштованого чоловіка”, – розповідає психологиня Ольга Шаповал.

Останні півтора року вона допомагає таким дівчатам, як її тезка Оля (ім'я змінене). Жінка працює із жертвами насилля у складі Мобільної бригади психологічної допомоги Фонду народонаселення ООН. Частина її клієнтів – це вимушені переселенці, які тікали від війни з територій, підконтрольних “ДНР” та “ЛНР”.

У співмешканцеві Оля бачила захисника – мужнього і сильного чоловіка, який здатен владнати будь-які проблеми. Коли дівчина переїхала до коханого, їй було всього 16 років. Вже через рік вона завагітніла і 17-річною стала жертвою одразу декількох видів насилля”, – підкреслює психологиня.

За словами дівчини, турбота та ніжність змінилися на побиття, гвалтування й постійний психологічний тиск. Від свого кривдника і коханого в одному обличчі Оля, до того ж, була залежна фінансово: всім, від шматка хліба до засобів особистої гігієни, її забезпечував співмешканець.

17-РІЧНОЮ СТАЛА ЖЕРТВОЮ ОДРАЗУ ДЕКІЛЬКОХ ВИДІВ НАСИЛЛЯ



ШЛЯХ ДО ОДУЖАННЯ

Жертв сексуального насилля, за словами досвідченого психолога, важко з кимось переплутати. Жінки, які колись були зґвалтовані, мають особливу поставу і рухи. «Результатів» сексуальних тортур не видно у гомінкому натовпі, проте, тет-а-тет із психологом вони одразу стають помітними.

«Оля довгий час не визнавала, що була, у тому числі, жертвою сексуального насилля. Дівчина розповідала про те, як співмешканець бив її, як погрожував викинути на вулицю у разі негідкорення, проте, про гвалтування мовчала. Згодом вона змогла розповісти про все жакіття у подробицях. Виявилось, що хлопець періодично брав її силою, і не вважав такі свої дії сексуальними тортурами, мовляв, то подружнє життя й чоловікові потреби необхідно заохочувати», – розповідає психолог.

Схудлу, бліду і замкнену у собі дівчину команда психологів знайшла у пологовому будинку Ізюма. Оскільки Оля на момент пологів була неповнолітньою, а статус її опікуна (батька) потребував підтвердженнь, з нею вже працювали різноманітні соціальні служби. Аби надати дівчині ще ґрунтовну психологічну допомогу, до роботи з вимушеною переселенкою приєдналася команда мобільної бригади ФН ООН.

«Обережно, поволі і без жодного тиску ми дізналися майже все, що довелося пережити дівчині. Завдяки юному віку і майбутній появі дитини Оля доволі швидко змогла перепрацювати свій біль. У її випадку не останню роль зіграла також юридична підтримка: ми допомогли дівчині отримати статус внутрішньо переміщеної особи та оформити документи на майбутню дитину.

Зараз Оля планує повертатися до навчання, виховує малюка і обіцяє більше ніколи не залежати від чоловіків. На шляху до повного одужання дівчину чекає ще не одна година роботи з психологом та й це, з огляду на все пройдене, має в неї з легкістю вийти», – підсумовує Шаповал.

* Ім'я змінено.

Фото використані у статті є ілюстраціями роботи мобільних бригад ФН ООН, а не точними зображеннями героїв історій. "Діяльність мобільних бригад Фонду народонаселення ООН реалізується Українською фундацією громадського здоров'я у рамках

гуманітарного проекту ФН ООН "Відповідь на гострі гуманітарні потреби найбільш вразливих жінок та неповнолітніх дівчат, які постраждали від збройного конфлікту на сході України. Фаза 2: Поєднання заходів гуманітарного реагування із вирішенням довготривалих наслідків кризи".

02.

Історія родини переселенців, які втекли з території, невідконтрольної уряду України, зіткнулися з проблемами адаптації до мирного життя, але змогли подолати труднощі задля майбутнього трьох дітей



РАЗОМ ЇТИ ПО ЖИТТЮ

“Ірина (ім’я змінене) зателефонувала на одну із наших гарячих ліній. У неї був тремтячий голос, жінка крізь сльози повідомила, що її побив чоловік. Ми запитали, як знайти їхній будинок і терміново виїхали на місце”, – розповідає Єлизавета Красноярьська, психолог Мобільної бригади психологічної допомоги Фонду народонаселення ООН. Останні півтора роки Олена разом з іншими працівниками мобільної бригади допомагає переселенцям, жертвам насилля та людям, які, за збігом життєвих обставин, опинилися у скрутних ситуаціях. У мирні міста Донбасу після розгортання активних бойових дій приїхало чимало внутрішньо переміщених осіб (ВПО): у населених пунктах важко знайти житло для оренди, а черги у центрах зайнятості сягають тисяч чоловік.

“Попри старання міста та його жителів, далеко не всіх вимушених переселенців вдається одразу добре влаштувати. Так, коли ми приїхали на місце, то побачили, що Ірина, її чоловік та троє дітей двох, восьми і тринадцяти років живуть у нелюдських умовах. Вони не мали змоги оплачувати орендоване житло, тому заїхали у будинок у поганому стані, де їм дозволили жити безкоштовно”, – продовжує психолог.

ВЕЛИКІ ЖЕРТВИ

На місці Ірина розповіла, що до війни її чоловік працював шахтарем, але був змушений звільнитися. З початком бойових дій стосунки у багатодітних батьків ставали все напруженішими – чоловік став агресивним, почав заглядати у чарку і підіймати на дружину руку. Окрім цього, на непідконтрольній силам АТО території чоловік був жертвою насилля – невідомі озброєні люди тримали його у підвалі й знущалися. Проте найгірше родину чекало вже після виїзду – адаптація до мирного життя виявилася набагато важчою, ніж здавалося.

СЛОВА ВДЯЧНОСТІ

Сама Ірина запевняє, що подолання проблем у її власному випадку залежало від рішучості та наполегливості. У якийсь момент, після взаємодії з мобільною бригадою, жінка поставила чоловіка перед фактом: “Якщо ти хочеш далі йти зі мною по життю – відмовся від оковитої, шукай роботу і сили повернутися до мирного існування”.

Ці слова, як стверджує жінка, доволі сильно зачепили її чоловіка. Він усвідомив, що ще нескоро зможе повернутися додому, тому варто якось братися за розум і починати все з нуля.

“Жінка була змучена і налякана. Казала, що була готова, здається, до всього, але не думала, що мирне небо буде бентежити чоловіка. Ми почали пояснювати їй, що така агресивна поведінка є проявом важкого стресу. Тоді Ірина погодилася працювати”, – підкреслює Красноярська.

Далі, за словами психолога, мобільна бригада зіткнулася з цілим комплексом проблем. Окрім психологічної підтримки, родина потребувала матеріальної та юридичної допомоги: через проблеми з документами багатодітні батьки певний час не отримували допомогу від держави.

Після початку комплексних психотерапевтичних сеансів, чоловік Ірини став у центр зайнятості, знайшов підробіток, став рідше пиячити і вже не підіймає на дружину руку.

“Окрім цього, ми знайшли волонтерів міжнародних та місцевих організацій, які допомагають родині з речами та продуктами харчування. Наші юристи проконсультували Ірину та чоловіка щодо оформлення документів для отримання державної матеріальної допомоги. Малеча з нашою допомогою оздоровлювалася у дитячому таборі.

Зараз виплати вже налагоджені, і багатодітна родина розпочала ремонт у своєму будинку”, – підсумовує психолог.

* Ім'я змінено.

Фото використані у статті є ілюстраціями роботи мобільних бригад ФН ООН, а не точними зображеннями героїв історій. “Діяльність мобільних бригад Фонду народонаселення ООН реалізується Українською фундацією громадського здоров'я у рамках

гуманітарного проекту ФН ООН “Відповідь на гострі гуманітарні потреби найбільш вразливих жінок та неповнолітніх дівчат, які постраждали від збройного конфлікту на сході України. Фаза 2: Поєднання заходів гуманітарного реагування із вирішенням довготривалих наслідків кризи”.

03.

Історія Карини, яка втекла від чоловіка-тирана під час страшних обстрілів Авдіївки, тепер мешкає у покинутому дитячому таборі і радіє, що доля подарувала їй шанс змінити своє життя

ЩАСЛИВА БУТИ ВРЯТОВАНОЮ



Кілька місяців тому від страшних обстрілів Авдіївки Донецької області здригалася вся Україна. Всього за пару днів для людей, які тікали з-під мін та куль, небайдужі українці зібрали сотні тисяч тон гуманітарної допомоги. Чи не найбільше фронтовому місту допомагали мирні населені пункти зони АТО. З Авдіївки люди тікали у Слов'янськ, Костянтинівку, Святогорськ, Краматорськ, Дзержинськ, Соледар та інші міста. Три доби автобуси, організовані волонтерами, міжнародними організаціями та Міністерством оборони, практично без зупинок евакуювали вимушених переселенців. В одному із таких автобусів-рятівників сиділа й Карина. Дівчина чимдуж притискала до себе півтора-річного сина на відміну від інших вимушених втікачів, раділа, що нарешті зможе почати нове життя.

“Ми не очікували, що потік евакуйованих людей буде настільки великим. Стояли обабіч дороги, зустрічали втікачів з Авдіївки, допомагали їм нести речі, годували, обігрівали і просто говорили. Карину разом з її маленьким синочком поселили у колишньому дитячому таборі в одному з мирних міст Донбасу”, – розповідає Бородаєва Олена, психолог бригади психологічної психо-соціальної допомоги ФН ООН у Краматорську.

РОБОТА З ПСИХОЛОГОМ

Про свою підопічну та її жагу до життя Олена може говорити годинами. Каже, що дівчина, на відміну від багатьох інших вимушених переселенців, не просто прийняла свою ситуацію, але й щиро раділа можливості почати жити наново. Незважаючи на молодий вік, Карина багато років була жертвою домашнього насилля: чоловік бив дівчину до напівтями, ламав її руки, принижував при маленькій дитині. Наслідком багаторічних знущань стала важка емоційна нестабільність дівчини.

“Я добре пам’ятаю, як допомагала Карині вийти з автобусу. На руках у неї був маленький синочок, тому я взяла її декілька пакетів з найнеобхіднішим. Ми мовчки йшли до табору: Карина була явно напружена, але й щаслива одночасно. “Добре, що ми змогли утекти з війни. В Авдіївці був ад”, – сказала тоді мені дівчина. Загалом у таборі розмістили більше 40 чоловік – хтось з них зайняв спільні кімнати, комусь надали окремих куточок. Карину з півторарічним си-

ном поселили в окрему кімнату. Вони й досі там”, – продовжує Бородаєва.

За фахом Олена – дитячий психолог, тому паралельно з дорослими переселенцями, прямо у таборі вона почала працювати із дітьми, евакуйованими з Авдіївки. Її маленьким клієнтом став і півторарічний синочок Карини: через бійки батьків хлопчик, який раніше знав більше десятка слів, взагалі перестав говорити. Страшний стрес повністю забрав голос малечі – жодного звуку, навіть, коли боляче.

“Карина розповіла, що чоловік неодноразово бив її на очах у сина. Вибухи від крупнокаліберної артилерії та танків жахали маленького, але говорити він перестав після чергової бійки батьків. Під час загострення на фронті чоловік Карини почав ще більше пиячити. Дівчина певна – якби не виїхала з Авдіївки, то вже найближчим часом могла би взагалі попрощатися з життям”, – підкреслює психолог.

Є СИЛИ

За пару тижнів після евакуації Карина повністю освоїлася у таборі. З чоловіком-тираном вона, поки що, офіційно не розлучилася, але й не спілкується. Дівчину вразили історії інших евакуйованих, тому вона для себе чітко вирішила: “Молода. Сили є. Треба підняти дитину і йти далі”.

Попри певні незручності, побут у таборі вже повністю налагоджений: тут є гаряча вода, світло, місце для приготування їжі, тепла постіль і, головне, підтримка людей, які також опинилися у скрутному становищі.

Психолог Олена Бородаєва каже, що і Карина, і її маленький синочок вже повністю

готові до нормального життя.

“Ми проводили сеанси групової та індивідуальної терапії, знімали посттравматичний стресовий розлад. Звісно, страх бути знову приниженою так просто не проходить, але Карина дуже хоче жити повноцінним життям. Синочок дівчини також потроху починає приходити до тями – ще не говорить раніше вивчені слова, але звуки вже з’явилися. Ми вважаємо це нашою спільною перемогою. Коли малеча підросте – допоможемо Карині влаштуватися на роботу. Зараз підтримуємо родину гуманітарною та психологічною допомогою”, – підсумувала Бородаєва.

04.

За психологічною допомогою у прифронтових містах зони АТО все частіше звертаються чоловіки. На відміну від жінок, їм важче визнавати, що були жертвами насилля, проте, їх історії не менш драматичні



ЧОЛОВІЧИ СЛІВОЗИ

“Розпатлані, з поглядом внікуди і тремтячими руками. Чоловіки й справді набагато рідше звертаються за допомогою, ніж жінки, проте, вони потребують не меншої уваги, через неоголошену війну все частіше стають жертвами насилля”, – розповідає Марина Кононенко.

Останні півтора роки жінка працює у рідній Костянтинівці у Мобільній бригаді психологічної допомоги Фонду народонаселення ООН. Історій про те, як під час АТО ламаються життя людей у Марини більше, ніж просто багато. Своїх клієнтів вона пам’ятає в обличчя, проте, імена героїв воліє не називати – їм болить і без того.

“Для жінок у нас працює постійна група психологічної допомоги, а от з чоловіками важче – окремої групи для них не має, тому вони приходять для індивідуальної роботи з психологом”, – продовжує Кононенко.

Жертвами насилля стають і чоловіки, у практиці цієї мобільної бригади вони складають 7 відсотків випадків. Не може не вразити розповідь молодого переселенця. Із початком військових дій на сході він пішов захищати Україну, у той час як його родина обрала "ЛНР".

СИЛА ВИЗНАВАТИ

«Самостійно прийти у Мобільну бригаду психологічної допомоги – це вже великий крок. Одна справа, коли по сарафанному радіо чи у соціальних центрах про нашу роботу дізнаються жінки-переселенки. Зовсім інше, коли до нас заходить здоровезний чоловік, мнеться хвилин п'ять на порозі, а потім ледве чутним голосом говорить: «Мені теж треба допомога».

Не можу сказати, що зараз до нас звертається прямо дуже багато чоловіків, але вони є. Просять, як правило, допомогти зорієнтуватися у місті – питають, як влаштуватися на роботу і знайти житло. Одиниці погоджуються на роботу з психологом, практично ніхто з чоловіків не визнає одразу, що потребує, у першу чергу, психологічної реабілітації.

Так було і з 40-річним чоловіком, який був змушений виїхати із рідного Луганська. Він пішов на контакт не одразу – спочатку запитував, який порядок отримання землі для військовослужбовців. Потім, потроху, став розповідати свою історію.

Виявилось, що неоголошена війна розбила його родину – чоловік пішов добровольцем в АТО, а його дружина лишилася на стороні «ЛНР».

Якийсь час вони ще намагалися тримати зв'язок, проте, наш клієнт, при цьому, піддавався величезному психологічному тиску постійно чув, що він – братовбивця і найманець.

У рідній мені прифронтовій Костянтинівці базуються одразу декілька батальйонів військових. Іноді здається, що людей у формі на

вулицях значно більше, ніж простого люду. Трохи далі за містом вже починаються окопи і бліндажі, неоголошена війна буквально дихає нам у потилицю. Практично у кожному підрозділі серед бійців АТО є вимушені переселенці, і, коли вони звертаються за допомогою, то ми виявляємо цілий комплекс проблем. Чоловік, про якого йде мова, – не виключення.

Після демобілізації та психологічного тиску з боку дружини, яка лишилася на території, підконтрольній «ЛНР», військовий залишився жити у Костянтинівці. Згодом він знайшов тут жінку, закохався, вони почали жити разом. Саме у цей період у нього почали проявлятися ознаки посттравматичного стресового розладу: роздратованість, часті зміни настрою, агресивність, депресія ті ін.

І головним здобутком на даному етапі було визнання чоловіком факту, що він потребує допомоги.

Ми надали йому, зокрема, психологічну та юридичну допомогу. Під час індивідуальної роботи з психологом у чоловіка зникла агресія, зате з'явилися оптимізм та жага до життя.

На жертв насилля ми ні в якому разі не тиснемо та надаємо допомогу індивідуально – в залежності від ситуації клієнта, його готовності співпрацювати та наявності факторів, які покращують чи погіршують його психоемоційний стан. Загалом більше половини клієнтів приходять до нас вдруге та втретє після першого візиту. Більшість з них є внутрішньо переміщеними особами, рідше – це жителі Костянтинівки».

05.

Координатор харківської мобільної групи допомоги жертвам насилля Світлана Таванцева про знуцання над переселенцями і проблеми адаптації у компактних поселеннях

ВСЕ ЧАСТІШЕ ЗВЕРТАЮТЬСЯ ЖІНКИ, ЯКІ МОЖУТЬ ЛИШЕ НАМ РОЗПОВІСТИ ПРО НАСИЛЛЯ НАД СОБОЮ

Я біжу по сходах великої сірої будівлі на Площі Свободи у Харкові. Старезний ліфт працює з перебоями – незалежно від віку, люди тут метушаться й бігають сходами так само, як і я. На шостому поверсі у великій сірій будівлі працюють психологи двох мобільних груп Фонду народонаселення ООН, прикріплених до Харківського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді “Довіра”. Вони, зокрема,

допомагають жертвам гендерного насилля серед вимушених переселенців.

У просторій кімнаті з великими вікнами, круглим столом і скрипучою підлогою мене зустрічає координатор однієї з мобільних бригад. Останні 16 років Світлана Таванцева працює психологом, а з мобільними групами – від початку їх роботи – з 1 листопада 2015 року.



“Раніше мені здавалося, що я бачила майже все. Проте, робота з вимушеними переселенцями змусила мене змінити свою думку. Люди, які тікають від війни, та ще й стають жертвами насилля – це особлива і дуже важка категорія наших клієнтів. Не вірите? – А ви просто подивіться в їхні очі”, – каже Світлана, і я починаю задавати їй питання.

За яким принципом працюють мобільні бригади?

– У Харкові наразі ми маємо дві бригади. Кожна з них складається з двох психологів та соціального працівника. Також є спеціально підготовлений водій. Загалом усі наші спеціалісти мають високу кваліфікацію і пройшли хорошу спеціальну підготовку.

Робота буває планова та екстрена. Планова – це, до прикладу, коли ми виїжджаємо у місце компактного поселення переселенців і модульні містечка. Там живе чимало людей, яким ми вже на протязі довгого часу надаємо допомогу. Також плановими можуть бути виїзди в область чи по місту – будь-куди, де живуть люди, які з тих чи інших причин перебувають у скрутному становищі.

Екстрені виїзди ми організуємо, коли, наприклад, до нас звертаються соціальні співробітники з лікарень, або ж жертва насилля повідомляє про факт знущань та просить невідкладного втручання. На екстрені виїздити доводилося також викликати співробітників Нацполіції – далеко не завжди агресори радіють приїзду психологів.

Як люди, які потребують допомоги, дізнаються про мобільні бригади?

Більша частина звернень – це дзвінки на гарячі лінії. Бувало, що ми бачили жінку десь, але вона не підпускала до себе нікого і просто дивилася, як психологи працюють з іншими. Потім проходив час, вона дзвонила на лінію й казала: «Хочу розповісти, як мене били і ґвалтували. Допоможіть».

**ЗНАЮ БАГАТО ІСТОРІЙ, І
МАЙЖЕ ВСІ ВОНИ, НА ЖАЛЬ,
ДУЖЕ ВАЖКІ**

– Інформацію ми отримуємо і від волонтерів, і від соціальних працівників, і від партнерських громадських та міських організацій. Також залишаємо наші наліпки з контактними даними у багатьох клієнтів. Про нас розповідають у лікарнях, у соціальних центрах. Найкраще працює реклама у соцмережах та міському транспорті, а ще так зване сарафанне радіо, коли люди наживо переказують одне одному інформацію.

Можете, будь ласка, пригадати ваш перший екстрений виїзд? Яка там була ситуація?

– Під час нашого першого екстреного виїзду допомога надавалася більше чоловікові,

аніж жінці. Їхніх історій менше, ніж жіночих, але вони також є.

А ситуація під час першого виїзду була наступна: до нас звернулася жінка, повідомила, що над нею знущається чоловік. Коли ми приїхали на місце, то виявилось, що, насправді, жертвою більше був чоловік. Жінка мала схильність до алкоголю, не займалася хатніми справами, не пильнувала дітей. Від цього й вдома були постійні розлади.

Наскільки великими є масштаби насилля над вимушеними переселенцями? Скільки людей звертаються за допомогою щомісяця?

– Тільки у Харкові кількість звернень сягає





більше сотні на місяць. Найбільше по допомогу до нас зверталися влітку 2016 року: гарячі лінії буквально розривалися від дзвінків. А масштаби проблеми, насправді, негативно вражають. Люди, які були змушені покинути домівки через війну, часто стають жертвами ледве не усіх видів насилля. Особливо боляче, коли спілкуєшся з іще зовсім молодою дівчиною, років 18-20, а вона вже одночасно була жертвою сексуального, психологічного й фізичного насилля.

Які з історій Вам найбільше запам'яталися за час роботи у мобільній бригаді?

– Спочатку я працювала у бригаді психологом, а вже потім стала координатором. Знаю багато історій, і майже всі вони, на жаль, дуже важкі.

Мене особисто вразила історія жінки-архітектора з Луганської області, яка під час обстрілу з «Градів» втратила одночасно сімох своїх родичів. Вони мали йти за продуктами на базар – вийшли увесьмох, а живою лишилася лише вона одна. Жінку дивом врятували нацгвардійці. На ній не було живого місця – уламки вразили все від шиї до ниж-

ніх кінцівок. Одразу після трагедії буквально з нічого жінці зібрали ліву ногу у лікарні в Артемівську, а вже тут, у Харкові, їй безкоштовно встановили ендопротез. Попри нелюдській біль та більше десятка операцій ця диво-жінка змогла вийти із травматичного стану: зараз вона працює й потроху оживає.

Також я добре пам'ятаю ще одну жінку, з якою ми зустрілися в одному з компактних поселень. До нашого приїзду більше року з нею вже працювали психологи, але вона їм чомусь не відкривалася. Я майже одразу зрозуміла, що ця вимушена переселенка могла б бути жертвою сексуального насилля. Під час бесіди я обережно запитала у неї, чи це правда. Жінка розплакалася і сказала, що 25 років тому її зґвалтували декілька чоловіків. Зі страшними травмами вона потрапила до лікарні. Потім її мама сказала, що жінка сама винна у тому, що сталося, і, що про трагедію варто нікому не розповідати. Всі ці довгі роки жінка мовчала про страшний випадок, переживала його сама в собі. І лише зараз, коли з'явилась можливість отримати безкоштовну професійну допомогу, вона змогла розповісти і пережити свою біду.

06.

Історія Карини, яка втекла від чоловіка-тирана під час страшних обстрілів Авдіївки, тепер мешкає у покинутому дитячому таборі і радіє, що доля подарувала їй шанс змінити своє життя



РОДИНИ- ТІКАЧІ

Конфлікт на сході України поділив навпіл чимало родин. Одні тікали на мирні території, інші – лишалися у фронтових містах. Окрему категорію складають родини, які разом тікали з-під обстрілів, змогли знайти прихисток, але так і не знайшли взаєморозуміння. Історію однієї з таких родин ми записали зі слів Бородаєвої Олени, психолога Мобільної бригади психологічної допомоги у Краматорську, що підтримується Фондом народонаселення ООН. З міркувань безпеки імена героїв змінені, стать та вік дітей, а також місто, де зараз проживає родина, ми не вказуємо взагалі.

НЕ СПРАВИВСЯ ІЗ ОБСТАВИНАМИ

“Родина Андрія та Людмили – сумний приклад того, як неоголошена війна руйнує сім’ї. У цій історії є все – від радості за можливість мати мирне життя до відчаю через неможливість повернутися додому. Коли люди втрачають усе – вкрай важливо, аби у них була психологічна підтримка. Саме тому і працюють мобільні бригади: ми віримо, що все можна подолати, головне, аби сам переселенець цього хоч трошки хотів.



У рідному Донецьку Людмила та Андрій мали невеличкий бізнес, виховували двох дітей і жили досить небідно. Мали власне житло, могли дозволити собі поїхати кудись на відпочинок. Ще у 2014-му, коли на Донбасі розгорнулися бойові дії, сім'я вирішила тікати. Ініціатором переїзду в одне з мирних міст стала Людмила: жінка вирішила, що безпека родини цінніша за нажите добро.

Опинившись на мирній території, сім'я практично одразу змогла влаштуватися: орендували невеликий будинок, налагодили побут. Людмила знайшла собі роботу за спеціальністю, в родині знову з'явилися гроші. Якби їх історію ми розповідали когось з вимушених переселенців, то люди б казали: "Як їм пощастило! Чого ж ще можна хотіти?" А виявляється, що хотіти можна ще багато чого.

Єдиний, хто не справився з переїздом та війною, став Андрій. Він став агресивний, почав потроху пиячити. Злість зривав на дітях та дружині, яку звинувачував у втраті статків, мовляв, це ж вона підбурила усіх тікати ще у 2014 році, тому родина й змушена жити не так, як раніше.

СИЛЬНА І НЕЗАЛЕЖНА

Людмила сама звернулася до нас за допомогою. Жінка більше не могла терпіти знущання чоловіка і вирішила, що, якщо він й надалі буде пригнічувати її та дітей – забере речі і піде. Коли ми зустрілися особисто, то побачили яскраву й дуже красиву жінку. Єдине, що видавало її скрутне становище – вкрай втомлений погляд. Жінка розповіла, як більше року мовчала про фізичне та психологічне насилля над собою, адже була певна, що достатньо сильна і незалежна, аби самотужки справитися з бідую.

З часом консультації у нас пройшли не тільки Людмила та Андрій, а й їхні діти. Загалом для таких родин найкращим варіантом є сімейна комплексна терапія. На відміну від інших переселенців, ця родина має змогу самотужки утримувати своє житло та вести побут, тому у даному випадку акцент був зроблений на психологічну допомогу. Зараз стосунки у сім'ї стали кращими, пара вирішила не розходитися і всіма силами працювати над збереженням родинного тепла".

* Ім'я змінено.

Фото використані у статті є ілюстраціями роботи мобільних бригад ФН ООН, а не точними зображеннями героїв історій. "Діяльність мобільних бригад Фонду народонаселення ООН реалізується Українською фундацією громадського здоров'я у рамках

гуманітарного проекту ФН ООН "Відповідь на гострі гуманітарні потреби найбільш вразливих жінок та неповнолітніх дівчат, які постраждали від збройного конфлікту на сході України. Фаза 2: Поєднання заходів гуманітарного реагування із вирішенням довготривалих наслідків кризи".

07.

Як багатодітні батьки відмовилися служити у "ДНР", втекли з війни і змогли почати нове життя в орендованій квартирі під Харковом

ЩАСТЯ БУТИ
РАЗОМ





У передмісті Харкова живе чимало вимушених переселенців. Тутешні орендовані квартири мали б стати для них тимчасовими – місяць-другий пожили й вперед до стабільного життя. Проте на практиці більшість переміщених осіб лишаються тут на триваліший час. Так сталося і з родиною Оксани (ім'я змінене) – матері вісьмох дітей. Вона разом із чоловіком тікала з території Донбасу, підконтрольної незаконним озброєним формуванням.

21
Вперше психологиня Мобільної бригади та родина Оксани зустрілися тут же, у Харківській області. Знаючи місця проживання тимчасово переміщених осіб, соціальні працівники часто до них приїжджають.

«На орендовану квартиру до Оксани нас покликала її подруга. Оголошення про безкоштовну психологічну допомогу жінки побачили у мережі Інтернет, вирішили зателефонувати. Оксана одразу зголосилася на розмову тет-а-тет», – розповідає психолог.

Виявилось, що разом із чоловіком жінка втекла з території, підконтрольної «ДНР», на початку 2015 року. Багатодітна родина з вісьмома рідними дітьми жила у невеличкому містечку Донецької області і щиро вірила, що війна обійде їхні домівки.

«Коли територію містечка зайняли представники незаконних збройних формувань – вони почали набирати людей у свої лави. Просто ходили по домівках, забирали чоловіків. То була, свого роду, мобілізація. Прийшли і до чоловіка Оксани. Він відповів, що виховує вісьмох дітей і до них не збирається. Як розповідає Оксана, пізніше за ці слова на їх родину чекало справжнє пекло», – продовжує Таванцева.

Після відмови від співпраці з представниками «ДНР», за багатодітною родиною почалося гоніння. Серед білого дня на Оксану, яка разом з трьома дітьми йшла по справах, напали «ДНРівці». Малюків відпустили додому, а жінку затягнули у підвал і жорстоко побили. Згадуючи ті події, Оксана й досі здригається – каже, що гірше фізичного болю, може бути лише психологічний тиск.

«Жінку нещадно били, порізали обличчя і вибили зуби. Достеменно невідомо, але ми вважаємо, що тортур, насправді, було значно більше. Проте, навіть через два роки, Оксана не може про них спокійно згадувати», – підкреслює психолог.

На чоловіка переселенки чекала ще тяжча

«ОКСАНА ЗГАДУЄ, ЯК РАПТОВО З'ЯВИВСЯ ЇЇ КОХАНИЙ І СКАЗАВ: «У НАС Є ДОБА НА ВИЇЗД. ЯКЩО НЕ ВИЇДЕМО – ВСІХ НАС ВБ'ЮТЬ»».

доля: його викрали, ув'язнили, знущалися й били декілька тижнів. Родина вже не сподівалася побачити батька, коли представники «ДНР», все ж, відпустили чоловіка додому.

«Оксана згадує, як раптово з'явився її коханий і сказав: «У нас є доба на виїзд. Якщо не виїдемо – всіх нас вб'ють». Оскільки

родина жила у місті, не підконтрольному урядові України, де, до того ж, йшли активні бойові дії, виїхати вдесьтох за раз було нелегким завданням. Але Оксані із чоловіком пощастило – вони змогли додзвонитися на гарячі лінії харківських волонтерів, які зголосилися приїхати на мікроавтобусі і забрати родину», – переказує Таванцева.

РОБОТА ПСИХОЛОГА

Про те, як хутко збирала дитячі речі, хапала перше і найнеобхідніше, Оксані по сьогодні боляче говорити. Розповідаючи про вимушений переїзд, жінка набирає повні легені повітря, поволи видихає і каже: «Найголовніше, що ми лишилися живі та виїхали всі разом».

Попри вимушений переїзд, найважче чекало на родину попереду. Вже в орендованій квартирі у багатодітного батька почав проявлятися посттравматичний стресовий

розлад – він став агресивним, зривався на дітей та дружину.

«Зі сторони важко уявити, що відчуває людина, яка терпіла знущання в полоні, а потім під страхом смерті була вимушена тікати з-під обстрілів разом із вісьмома дітьми. Коли Оксана розповідала про те, як коханий вперше підняв на неї руку, то не могла втримати слів. Казала, що найгірше, то, навіть, не факт насилля, а те, що розлади батьків бачили діти. Після серії





таких агресивних нападів родина вирішила жити окремо – чоловік поїхав на заробітки в інше мирне місто, а жінка лишилася разом із дітьми», – продовжує Таванцева.

За два роки без обстрілів та переслідувань в родині, де батьки й досі живуть окремо, відбулося багато змін. З допомогою Мобільної бригади та волонтерів менші діти пішли у дитячий садок, старші – до шкіл та коледжів. Аби повернути дорослих та вісьмох дітей до мирного життя, бригада працювала з родиною повним складом: координатор, психологи, соціальний працівник – у спільній допомозі були задіяні усі.

«Ми пояснили Оксані, що агресія її чоловіка – це нормальна реакція психіки на жах, який йому довелося пережити. З нашою допомогою жінка навчилася правильно реагувати на поведінку

коханого, і погодилася зробити «План безпеки». Це практика у психології, коли жертвам насилля пропонують записати або проговорити реакції на конкретні дії. Наприклад, подумайте, що б ви робили, якби на вас напав гвалтівник серед ночі на вулиці, де живуть люди? Кричали б? А чи не ефективніше було б кинути перше важке, що трапиться під руку, у найближче вікно? От так ми проговорюємо кожну з можливих ситуацій, аби людина знала, як діяти під час можливого насилля. Зараз з нашою допомогою та за участі місцевих волонтерів багатодітна родина отримує регулярну гуманітарну допомогу, ми шукаємо для них підходящий власний будинок з територією, де можна було б тримати хазяйство. Голова сім'ї жодного разу з нами не спілкувався, але я певна, що одного разу, коли він приїде із заробітків, розмова, все-таки, відбудеться», – підсумувала психолог.

08.

Як мати двох дітей
терпіла знущання від
чоловіка та свекрухи,
втекла з війни і знайшла
прихисток у Святогорській
Лаврі



ЗНАЙТИ СПОКІЙ В МОНАСТІРІ

Свято-Успенська Святогорська Лавра – одне з найдивовижніших місць Донбасу. Вона височіє на пагорбі над Сіверським Донцем і збирає тисячі паломників. 17 монахів з числа служителів лаври були канонізовані. Під час АТО діючий чоловічий монастир став прихистком для десятків вимушених переселенців.

В одному з приміщень лаври від війни та горя ховається і 34-річна Оксана (ім'я змінене). Вона – одна із сотень жінок, якими опікується Мобільна бригада психологічної допомоги Фонду народонаселення ООН. Її складну історію ми розповідаємо зі слів психолога бригади Єлизавети Красноярської. З міркувань безпеки не вказуємо імена, вік та стать двох дітей Оксани.

ЧУЖА КІСТКА

“У Святогорську лавру ми приїхали з плановим візитом. Знали, що там живуть внутрішньо переміщені особи, тому зібрали гуманітарну допомогу і вирушили у дорогу повним складом бригади. Оксана пішла на контакт майже одразу. Невисокого зросту худенька жінка – вона підійшла окремо від інших переселенців і попросила поговорити. Наша розмова була важкою і довгою. Надалі були проведені десятки годин терапії, але про все по порядку. Знаєте вислів про те, що “невістка – то чужа кістка?” – Так от, ці слова яскраво описують ситуацію Оксани. До війни вони з чоловіком, двома дітьми та свекрухою жили у шахтарському містечку під Донецьком. Родина ніколи не була проблемною, проте, назвати її ідеальною також неможна. Аби забезпечити дітей, Оксана важко працювала. Чоловік також мав роботу, але зароблене жінці не віддавав – вважав, що матір, а не батько, мають утримувати дітей.

Окрім фінансових проблем, у родині панувало фізичне і психологічне насилля. Чоловік Оксани періодично пиячив, бив її. Абсолютно спокійно на побиття завжди реагувала свекруха: жінка не тільки не заступалася за невістку, а й вважала, що матір її онуків сама винна, мовляв, бачили очі, за кого йшли заміж.

Коли Оксана розповідала приклади знущань із себе, то не могла втримати сліз. Останньою краплею у чаші терпіння, за словами жінки, стала заява чоловіка про те, що він чхати хотів на родину і дітей. Коли у містечку вже почалися бойові дії, Оксана з дітьми декілька тижнів перебивалася на макаронах і воді. А потім якось в ночі вона випадково побачила, як свекруха годує сина домашньою печенею. Жінка запитала, як чоловік може спокійно їсти, коли його діти голодні, й почула відповідь свекрухи: “Ти своїх дітей годуй, а я – своїх буду”.

ВМІННЯ ПРОЩАТИ

Оксана з дітьми тікала з дому так швидко, як тільки могла. Зараз каже, що треба було раніше збиратися з думками – жалкує, що після першої ж бійки не виїхала з-під Донецька. Коли жінка вже була у Святогірській лаврі, її несподівано знайшла свекруха. Виявилось, що пенсіонерка також вирішила виїхати на мирну територію. Майже одразу по приїзду свекруха отримала важку травму стегна, тому Оксана з дітьми була змушена за нею доглядати. Бабця, за словами жінки, допомогу приймала з великим скрипом душі, ба більше – вона постійно

лаяла невістку та її дітей, могла просто так вдарити малечу. За весь час нашої роботи з Оксаною жодного разу не вийшло поговорити з її свекрухою. Проте, ми зорієнтували жінку, як без фізичної сили постояти за себе, і що потрібно знати під час спілкування з агресором.

Попри образу, переселенка знайшла у собі сили пробачити свекрусі. Зараз родина живе більш-менш мирно. Єдине, що викликає суперечки, – спілкування з батьком малечі, який лишився на території, не підконтрольній уряду України.

Оксана отримує постійну гуманітарну й психологічну допомогу, шукає для себе роботу й будує плани на майбутнє. Єдине, у чому жінка впевнена на 100%, – це в тому, що більше не повернеться, ані до чоловіка-тирана, ані у рідне місто”.

09.

Історія «ромок», які втекли з непідконтрольної урядові України території, виховують вдвох шістьох дітей і вірять, що колись зможуть повернутися додому



БІЛЬ НА ДВОХ

Чорняве волосся й напрочуд темні очі. Яскрава куртка, світлі джинси і чобітки на підборах. Стоїть, усміхається, думає про своє. Це – Аня, їй 26 років, вона з роду «ромів». разом зі своєю тіткою Наталею (імена змінені) молода жінка приїхала у Костянтинівку Донецької області з Горлівки, що зараз підконтрольна «ДНР». На двох Аня і Наталя виховують шістьох дітей. Найстаршому сину цього року буде 16-ть, а менша донечка ще навіть самостійно не сидить.

Історії цих жінок, за різних обставин покинутих чоловіками напризволяще, вражають своїм драматизмом та відчаєм. Це про «жити далі», коли ти мати-одиначка, жертва насилля і безробітна вимушена переселенка.



Наталі ще не має й 40 років, проте, жінка вже встигла пережити багато страждань та болю. У шлюбі із першим чоловіком у вимушеній переселенки народилося двоє дітей. Жили, як каже Наталя, доволі щасливо, аж поки батько малюків не вирішив гуляти і не покинув родину.

«Після двох пологів я мала гормональне лікування. При своєму невеликому зрості помітно набрала вагу. Чоловік не міг з цим змиритися і почав гуляти. Я не пробачила, він пішов», – каже жінка.

Вона сидить на старому металевому ліжку у невеликій квартирці на околиці мирного міста у Донецькій області. Коли вперше тікала з-під обстрілів – Наталя не мала грошей на оренду житла, тому небайдужі місцеві жителі дозволили їм з дітьми пожити у себе. Згодом приїхала її племінниця Аня. Тепер у двокімнатній «хрущовці» живуть двоє та шестеро дітей.

«З лінії фронту я тікала вагітною. Роботи у Горлівці практично не було й не має,

а від постійних обстрілів діти буквально трусилися. Наш невеличкий будинок рознесло вщент, а жити у родичів ставало все важче. Рішення виїжджати далось мені непросто, проте, іншого вибору не було – зібрала дітей, поїхали», – продовжує жінка.

Між першим чоловіком та батьком новонародженої донечки Наталя вдруге офіційно вийшла заміж. Він був з місць позбавлення волі, одружилися прямо в тюрмі, чекала на нього два роки. Коли ж чоловік вийшов з тюрми – виявилось, що на свободі на нього чекала не одна Наталя. Так і розійшлися.

«Юридично наші стосунки ми не встигли розірвати, через що тепер моя маленька донечка «записана» не на свого справжнього батька. Другий чоловік живе власним життям, ми не підтримуємо зв'язок і я, навіть, не знаю, яку зі сторін конфлікту він підтримує. Такий собі детектив. Зараз дехто його вважає навіть без вісті зниклим. Я ж не маю змоги офіційно розлучитися», – підкреслює Наталя.

Жагу до життя в етнічній «ромки» підтримують діти. Це для них вона витримала нелюдське поводження у пологовому будинку з боку деяких лікарів, для них збрала купу необхідних документів і отримала статус переселенців, для них виїхала з-під обстрілів у чуже місто.

Тепер, аби й далі повертатися до нормального життя, Наталя щодня важко працює, підтримуючи побут. Як тільки найменшу донечку можна буде віддати у дитячий садочок, жінка сподівається знайти собі роботу.

Історія Ані, племінниці Наталі, не менш драматична. Дівчина родом з Донеччини, проте, деякий час жила в центральній Україні – там вийшла заміж, народила дітей. Через «ромське» походження та відповідну

смагляву зовнішність чоловік намагався привчити Аню жебракувати – бив, казав, аби вона ходила селом й збирала гроші для дітей. З часом дівчина не витримала і повернулася на Донбас.

**ІСТОРИЯ АНІ, ПЛЕМІННИЦІ НАТАЛІ,
НЕ МЕНШ ДРАМАТИЧНА.**

«А вдома у Горлівці вже йшла війна. Страшна й нещадна. Часом було так страшно, що я подумки просила: «Боже, якщо ти є, хай мої діти лишаться живими. Просто хай виживуть, молю тебе».





Ми перебивалися у родичів, а, коли снаряди почали долітати у наш приватний сектор – виїхали до Наталі, у Костянтинівку. Перші пару місяців було вкрай важко, але зараз ми стали набагато сильнішими. Ми би дуже хотіли повернутися у нашу Горлівку. Головне, аби не було більше війни, з іншим - впораємося», – підкреслює Аня.

З такими жінками, за словами координатора Мобільної бригади психологічної допомоги ФН ООН Марини Кононенко, працювати необхідно треба комплексно. Аби позбавити страху війни та зняти посттравматичний стресовий розлад у таких жінок має бути, як психологічна, так і юридична підтримка.

«Це той випадок, коли щастя мам напряду залежить від щастя дітей. Ми допомогли жінкам влаштувати малюків до дитячих садочків, а старших дітей – до шкіл та коледжів.

Зараз обидві жінки мають статус внутрішньо переміщених осіб та отримують матеріальну допомогу від держави. Їм важко знайти роботу на повний день, але це питання також можна владнати. Аня і Наталя працюють у групах і індивідуально з психологом. Сестри власним прикладом доводять, що, при бажанні, у будь-якій ситуації можна зберегти родинне тепло та власну гідність», – підкреслює психолог.

За час, поки матеріал готувався до публікації, Аня разом зі своїми дітьми переїхала у невеличку орендовану квартиру. З пошуком житла дівчині допомогли волонтери та співробітники мобільної бригади. Небайдужі люди дозволили переселенці жити у квартирі безкоштовно – Аня сплачує тільки комунальні послуги й готується найближчим часом піти на роботу.

10.

Історія жертви насилля, яка втікала з-під Донецька разом з двома доньками, змогла подолати хворобу і повернути собі віру в людей



ПОВІРТИ У МАЙБУТНЄ

«Одного разу чоловік побив Надю (ім'я змінене) по голові так, що її повністю перестала слухатися ліва рука. Це зараз ми сидимо з нею й говоримо про весну і чоловіків, а, коли вперше побачилися – симпатична жінка ледве могла говорити й постійно плакала», – розповідає Марина Кононенко, координатор Мобільної бригади психологічної допомоги Костянтинівки ФН ООН.

З багатьма жінками-переселенками, які стали жертвами насилля і звернулися за допомогою, психолог стає справжніми друзями. Каже, що є історії, від яких неможливо лишатися осторонь. Надя та її життя – одна з таких.

ВИРІШИЛА НЕ ТЕРПІТИ

За словами Марини, 32-річна жінка приїхала до Костянтинівки з-під Донецька. У невеличкому шахтарському містечку Надя мешкала разом з чоловіком та двома донечками, одна з яких має вроджену ваду опорно-рухового апарату. Перший час бойових дій жінка не наважувалася тікати – вірила, що все швидко пройде і

знову буде мир. У 2015-му на рішення забрати дітей та їхати на мирну територію Донбасу вплинула чергова бійка з чоловіком.

«За час роботи психологом я бачила багато жертв фізичного насилля. Були жінки, які по 20 років терпіли й мовчали. А бувало, що до нас зверталися дівчата, яким вистачило одного удару, аби замкнутися у собі. Надійн випадок відноситься, скоріше, до першої категорії. Чоловік бив її з особливою жорстокістю: не так поставила тарілку із супом – б'є, не так подивилася, подумала чи сказала щось не те – б'є, просто прийшов додому не в гуморі – і знову лупцює», – каже координатор.

Тікаючи з-під Донецька Надя забрала з собою буквально один пакет найнеобхідніших речей та документів й стрімголов рушила на мирну територію. Спочатку жінку з доньками прийняли у Краматорську, а вже потім родина переїхала до Костянтинівки, де живе

досі. За словами жінки, найбільше вона боялася, що через неслухняну руку і поганий психоемоційний стан не зможе самотужки підняти доньок, одна з яких має інвалідність.

«Коли Надя, врешті, зібралася й змогла говорити на одній з консультацій, то розповіла, що, окрім постійних побоїв, чоловік тиснув на неї психологічно, крав гроші, які жінка важко заробляла, а сам, після втрати роботи, й не думав щось для себе підшукувати», – продовжує психолог.

Разом із іншими вимушеними переселенками, які були чи є жертвами насилля, Надя відвідує групові заняття. Одна із форм реабілітації тут – арт-терапія, проте, найбільше жінкам, мабуть, допомагає спілкування між собою. За словами Марини Кононенко, саме завдяки спільній підтримці багато жінок, які змушені були лишити власні домівки, потроху оговтуються й повертаються до нормального життя.

«Хто вже більш досвідчений – розповідає, куди, наприклад, звернутися за юридичною допомогою. Жінки обмінюються речами, коли діти з чогось гарного виростають. Вони розділяють біль одне одної, тому, на мій погляд, саме сеанси групової терапії такі важливі та ефективні», – підкреслює координатор мобільної бригади.

КОЛИ У ДУШІ ВЕСНА

Майже за рік взаємодії з психологами та соціальними службами Надя змогла, нарешті, зайнятися власним здоров'ям. Раніше жінка навіть думати не хотіла про побачення, бо дуже соромилася своєї неслухняної руки. Тепер же, після роботи медиків, психологів та лікування, жінка потроху розробляє руку і навіть знайшла можливість сходити до перукарні.

«Я дуже радію, коли помічаю, як наші клієнти розцвітають і мають у душі весну.

Мабуть, найбільше щастя для психолога бачити, як колись пригнічена жінка посміхається і відповідає, що справи у неї більше, ніж просто чудово. Зараз Надя отримує постійну гуманітарну допомогу, майже ніколи не буває у поганому настрої і клянеться, що, якби би важко не було, до чоловіка-тирана ніколи не повернеться. Я певна, що у неї з'явилися сили пильнувати за собою та ставити на ноги обох доньок», – підсумувала Кононенко.

11.

Сповідь ВІЛ-інфікованої переселенки, яка втекла з війни разом з трьома дітьми і заріклася більше не кохати

МІЖ СНІДОМ ТА
ЖИТТЯМ



«Я кохала його понад усе на світі. То було доросле і стале кохання, коли знаєш про людину все, але здається, що тобі ніколи не набридне бути поруч із нею.

До АТО чоловік працював на великому підприємстві. Я виховувала дітей і займалася хатніми справами. Коли у 2014-му в Горлівці почалася війна, ми вирішили, що тікати з дому не будемо – вірили, що все це ненадовго, але доля, на жаль, розпорядилася іншим чином. Добре пам'ятаю, як вперше гупнуло десь поруч із нами. Тоді здавалося, що це і є кінець світу: у нашому будинку повилітали шибки, а на вулиці пронизливо кричали люди. У рідній Горлівці ми жили у приватному секторі, серед, здебільшого, родин шахтарів. Наші сусіди, так само, як і ми, до останнього не виїжджали. То була така собі гра із життям: ти, ніби, і розумієш, що бойові дії завтра не закінчаться, але пробуєш продовжувати жити далі, бо так здається, що зможеш пришвидшити настання миру.

Практично одразу після перших великих бомбардувань по місту почали закриватися заводи. Власники підприємств розводили руками: як би не хотіли, та через війну не можуть більше вести бізнес у Горлівці. Людей масово звільняли. Попросили піти з роботи і мого чоловіка.

Кажуть, що у страшній біді близькі люди стають або ще ближчими, або перетворюються на запеклих ворогів. На мене, на жаль, чекав другий варіант. Я не одразу помітила, що чоловік став агресивнішим і змінив ставлення до мене та дітей. Аби хоч якось прогодувати чималу родину, він влаштувався помічником будівників – так ми називали людей, які розгрібали після обстрілів завали і викорчувували з бетонних плит арматуру.

Поміж вкрай важких історій вимушених переселенців-жертв насилля є ті, що неможливо передати словами. Ти б хотів зробити розгорнуте інтерв'ю чи репортаж, але замість цього виходить набір слів: важко, страшно, війна, одна лишилася – пишеш.

Тому історію 34-річної ВІЛ-інфікованої переселенки з Горлівки ми викладаємо у вигляді сповіді. З міркувань безпеки не вказуємо ім'я героїні імена, вік та стать її трьох дітей.

Графік роботи був, м'яко кажучи, ненормованим, тому я закривала очі на його постійну відсутність вдома.

Абсолютно випадково до нашого міста приїхали мобільні лікарні. До них вистроїлися величезні черги, в одну з яких потрапила і я. Тоді була дуже сонячна погода і, як то кажуть, ніщо не свідчило про лихо.

Пройти тест на ВІЛ я погодилася без задньої думки: «А треба? Точно? Ну, добре. Пройду». А вже за кілька годин, як грім серед ясного неба, прозвучав діагноз: «Тест на ВІЛ позитивний. Ви інфіковані».

Вже й не пам'ятаю, як я йшла після цього додому. «Боже, ну за що? Чого це все зі мною? Що я такого тобі зробила, скажи?» –

СЕРЕД СВОЇХ

Коли чоловік пішов, ми лишилися самі. У мене – ВІЛ, їсти нічого, роботи не має. У Горлівці повним ходом йде війна. Я багато разів збиралася виїхати на мирну територію, але мене постійно щось стримувало. Все вирішив випадок.

До нас почали приїздити різні гуманітарні місії, одна з яких займалася ВІЛ-інфікованими. Я повторно здала всі аналізи і почала отримувати терапію. Згодом про моє лікування дізналися сусіди. Деякі з них раптом стали агресивно себе поводити: вони пліткували, що я «нагуляла собі заразу» й забороняли своїм дітям дружити з моїми малими. Це стало останньою краплею. Ми зібралися і виїхали.

Сказати, що перший місяць був для нас

під тиском вибивалося в моїй голові. Тепер хтось знає, що тоді боліло найбільше – сам факт діагнозу чи усвідомлення того, що серед війни та відчаю тебе зрадила найближча людина.

Розмова з чоловіком була, м'яко кажучи, напруженою. Замість пояснень та вибачень, я отримала образливі слова та синці. Того ж вечора він покинув нас із дітьми – пішов до жінки, яка, судячи з усього, і зарадила його ВІЛ. Зараз мені невідома його доля. Я й досі злюся і, здається, вже ніколи не довірятиму чоловікам.

Перше, про що думаєш, коли тобі говорять, що ти ВІЛ-інфікований – як сказати про це дітям і що робити, аби вони були у безпеці? Своїм малим я й досі, зізнаюся, не знайшла нормального пояснення. Проте, всі троє здали кров, і всі троє, на щастя, не інфіковані. У побуті неможливо заразитися ВІЛ, але я все одно щодня переживаю та дбаю про безпеку дітей.

важким – це не сказати нічого. Оббивали пороги соціальних центрів, аж поки дивом не знайшли собі прихисток в одному з мирних міст Донеччини. Представники бригади психологічної допомоги ФН ООН допомогли влаштувати моїх дітей у школи та дитячі садочки. Я почала отримувати новий курс підтримуючої терапії. Тепер ми живемо у невеличкому орендованому будинку. А ще я знайшла друзів. Виявилося, що серед вимушених переселенок є багато жертв насилля.

Я не одразу пішла на контакт, але, насправді, отримувати психологічну допомогу дуже важливо. Ти свій серед своїх – почутий та зрозумілий. Приємно, коли люди розділяють твій біль, і разом ви будете плани на майбутнє».



because everyone counts!

Історії постраждалих від гендерно-зумовленого насильства зібрані в рамках гуманітарного проекту ФН ООН «Відповідь на гострі гуманітарні потреби найбільш вразливих жінок та неповнолітніх дівчат, які постраждали від збройного конфлікту на сході України. Фаза 2: Поєднання заходів гуманітарного реагування із вирішенням довготривалих наслідків кризи

Фонд ООН у галузі народонаселення

Представництво в Україні
вул. Шовковична, 42-44 01021
Київ, Україна
Тел.: +38 044 281 32 31
E-mail: ukraine.office@unfpa.org

Проект реалізується завдяки донорам ФН ООН: Уряду США (Бюро з питань населення, біженців та міграції/BPRM, Уряду Великої Британії (Департаменту міжнародного розвитку/DFID) та GIZ/Німецьке товариство міжнародного співробітництва.